

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Г.Ю. Ткачук
к.е.н., доц. кафедри економіки підприємства
Житомирський державний технологічний університет
anyuta_t2004@mail.ru

Формування економічної безпеки підприємств в сучасних умовах господарювання, що характеризуються мінливістю, динамічністю та невизначеністю, відбувається за рахунок утримання конкурентних переваг. На сьогоднішній день, вагомую конкурентною перевагою сільськогосподарських підприємств повинна стати якість продукції, яка реалізується через впровадження органічного виробництва. Органічне виробництво дає можливість суспільству вирішити два складних та актуальних питання. По-перше, це питання екології в цілому, та проблеми забезпечення високої якості і екологічної чистоти продукції харчування, зокрема. По-друге, це спроможність господарств отримати вищу норму прибутку, що позитивним чином вплине на рівень їх економічної безпеки.

Дослідженням теорії і практики органічного виробництва приділена особлива увага таких провідних науковців, як Р. Бикова, М.Я. Бомби, Ю. Возняк, М. Зелінського, О. Шаповала та ін. Вивченням організаційно-економічних питань впровадження органічного виробництва в Україні займаються такі фахівці, як: В.І. Артиш, Н.А. Берлач, В. Кайдашов, В.В. Сокальський, А.М. Царенко та ін. Незважаючи на велику кількість опублікованих праць з органічного виробництва, невирішеними залишається ряд проблем пов'язаних із визначенням місця органічного виробництва в системі формування економічної безпеки підприємств.

Метою дослідження є визначення значення та ролі органічного виробництва у формуванні економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Виробництво органічної продукції викликає особливий інтерес в Україні і в світі. Таке ставлення зумовлене не лише турботою про зовнішнє середовище, а й в першу чергу, піклуванням про власне здоров'я. Забрудненість довкілля, використання синтетичних агрохімікатів у процесі виробництва сільськогосподарської продукції та зростання економічної свідомості населення закликають споживачів підвищувати вимоги до рівня якості продукції. З макроекономічної точки зору, органічне виробництво характеризує здатність усього сільського господарства забезпечити населення повноцінним харчуванням, створити базу продовольчої безпеки, розширити позиції продукції вітчизняного виробництва на світових аграрних ринках екологічної чистої продукції.

Особливістю органічного сільськогосподарського виробництва є те, що виробничий процес суворо регламентований, і, потребує дотримання встановлених умов і правил, відповідність яким визначається результатами сертифікації виробництва. Законодавчо, таке виробництво регулюється Законом України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» № 9707 від 03 вересня 2013 року, який вступив в силу з 09 січня 2014 року. За умов дотримання стандартів органічного виробництва, продукція отримує право позиціонуватись на ринку під маркою «органічна».

Найбільшими виробниками органічної продукції є Індія, Уганда та Мексика, хоча більша частка продукції, виробленої цими країнами споживається Європою та Північною Америкою. Обсяг світового ринку органічної продукції характеризується позитивною динамікою. Так, за 2000-2011 рр. він збільшився на 44,9 млрд дол. США (з 17,9 до 62,8 млрд дол. США), або у 3,5 рази. На США припадає 44 % роздрібного обороту органічної продукції, на країни ЄС – 41 % (у т.ч. на Німеччину – 14 %, Францію – 8 %, Сполучене Королівство – 4 %, Італію – 3 %), Канаду – 4 %, Швейцарію – 3 %, Японію – 2 %. На всі інші країни світу припадає лише 6 % світових роздрібних продажів органічної продукції [4, 5].

В Україні інтерес до органічного виробництва з кожним роком зростає, про що свідчать наступні дані: площа земель, відведених під органічне виробництво з 2002 р. по 2011 р. зросла з 164,5 тис. га до 270,3 тис. га, кількість сертифікованих господарств за цей же період збільшилася з 31 до 155 відповідно [1].

Вітчизняний ринок органічної продукції має значний потенціал. Хоча обсяг його, на сьогоднішній день, і є найменшим у Європі, проте, за площею сільськогосподарських угідь зайнятих під органічне виробництво Україна має значні конкурентні переваги. Низький рівень споживання органічної продукції обумовлений низькою купівельною спроможністю населення. Таким чином, розвиток вітчизняного ринку органічної продукції залежить від потужностей виробників, платоспроможного попиту споживачів, законодавчих та контролюючих органів, розвитку ринкової інфраструктури тощо.

Відмітимо, що виробництво органічної продукції покликане забезпечити потрійний ефект: економічний, екологічний та соціальний.

Економічний ефект зумовлений по-перше тим, що споживачі готові сплачувати більшу ціну за продукцію органічного виробництва, по-друге, підприємства можуть отримати економію від 30 до 97% на вартості матеріальних ресурсів. В той же час, органічне виробництво потребує значного розміру інвестицій, що впливає на підвищення собівартості продукції. На собівартість також негативно може вплинути зниження урожайності ґрунтів в період конверсії та невисокий рівень родючості ґрунтів тощо [3].

Екологічний ефект полягає у тому, що за рахунок дотримання сівозмін, застосування зелених добрив та методів біологічної боротьби зі шкідниками, використанням сертифікованих технологій обробітку ґрунту, спрямованих на мінімальне втручання, зниження ущільнення ґрунтів, а також зниження забруднення водойм і атмосферного повітря через обмеження застосування синтетичних агрохімікатів відбувається відновлення земельних ресурсів.

Соціальний ефект реалізується через виробництво органічної продукції, яке передбачає використання великого обсягу ручної праці. Отже, таким виробництвом можуть займатися і дрібні сільськогосподарські виробники, які використовують власну та найману працю. Це дасть можливість зменшити рівень безробіття на селі.

Таким чином, виробляючи органічну продукцію, сільськогосподарське підприємство отримує в якості синергійного ефекту нову конкурентну перевагу на ринку, що дасть йому змогу підвищити рівень власної економічної безпеки.

Економічна безпека підприємства – це такий стан функціонування, за якого підприємство і його продукція є конкурентоспроможними на ринку та одночасно гарантується: найефективніше використання ресурсів, інтелектуального і кадрового

потенціалу; стабільність функціонування, стійкість та прогресивність розвитку; можливість протидіяти негативним впливам зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування [2, с. 211].

Виходячи із даного визначення та враховуючи вищенаведені основні характеристики органічного виробництва, можна зробити висновок, що воно спроможне забезпечити товаровиробникам відповідний рівень економічної безпеки у довгостроковій перспективі. Адже, органічна продукція за показниками якості є конкурентоспроможною на ринку, а сама ідея органічного виробництва передбачає мінімізацію матеріальних витрат на хімікатах та мастилах тощо.

Звісно, що одразу перейти на виробництво органічної продукції і отримати конкурентні переваги сільськогосподарським підприємствам важко, через відсутність державної підтримки, низький рівень розвитку даної галузі в Україні, відсутність належної ринкової інфраструктури тощо. Крім того, такий перехід потребує значних капіталовкладень, окупується досить повільно і має високий відсоток ризику, тому більшість вітчизняних виробників не поспішають замінювати традиційне виробництво на органічне.

Отже, сприятливі природно-кліматичні умови для вирощування переважної більшості сільськогосподарських культур і потужний людський потенціал дозволяють Україні не лише забезпечити власну продовольчу безпеку, а й стати активними гравцем на світовому ринку органічної продукції. Передумовою масштабного виробництва органічної аграрної продукції є усвідомлення громадянами корисності та необхідності її споживання, яке проявляється у позитивному впливі на стан здоров'я людей та навколишнє середовище. В кінцевому підсумку виробництво такої продукції здатне надати підприємствам стійку конкурентну перевагу на ринку, забезпечивши тим самим високий рівень їх економічної безпеки.

Література

1. Органік в Україні / Федерація органічного руху в Україні. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29>.
2. Петрина О.Б. Передумови формування та зміст економічної безпеки підприємства / О.Б. Петрина // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. Вип. 20.3. – С. 206-216.
3. Щодо напрямів розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції в Україні. Аналітична записка. –

[Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://www.niss.gov.ua/articles/1292/>

4. Beate Huber. The World of Organic Agriculture: Regulations and Certification Emerging Trends 2013/ Beate Huber //Research Institute of Organic Agriculture. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://orgprints.org/22324/7/huber-2013-standards.pdf>

5. Helga Willer. The European Market for Organic Food 2011/ Helga Willer, Julia Lernoud // Research Institute of Organic Agriculture (FiBL) Frick, Switzerland and Diana Schaack, Agricultural Information Company (AMI), Bonn, Germany BioFach Congress 2013, Nürnberg, Session «The European Market for Organic Food», 13.2.2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
<http://orgprints.org/22345/19/willer-2013-session-european-market.pdf>.